

Научна хроника

О деветој регионалној научној конференцији
*Материјална и духовна култура Срба
у мултиетничким срединама
и/или периферним областима*
(Ниш–Темишвар, 20–21. октобар 2023. године)

Мирјана Бојанић Ђирковић

Научни скуп *Материјална и духовна култура Срба у мултиетничким срединама и/или периферним областима* један је од резултата дугогодишње континуиране сарадње Западног универзитета у Темишвару, Савеза Срба у Румунији и Департмана за србистику Филозофског факултета Универзитета у Нишу. Наведена научна регионална веза успостављена је 2014. године споразумом трију институција. Прва научна конференција у оквиру ове сарадње одржана је у Темишвару, октобра 2014. године. Од тада, конференција се одржава сваке године наизменично у Темишвару и Нишу, такође октобра, и углавном је вишедневна, а један дан увек се одваја за обилазак културно-историјских знаменитости града, односно округа у коме се скуп одвија. Овакав концепт конференције подцртава њен шири, научно-културни значај и за матичну земљу и за заједнице Срба у суседним државама, у овом случају – Румунији. Реферати са научног скупа публикују се у научном часопису *Исходишта/Originations*, чији су суиздавачи наведене установе. Радови са овог, деветог научног скупа биће публиковани у јубиларном, десетом броју часописа *Исходишта*. Овај научни часопис, као још један резултат регионалне сарадње двеју високошколских установа и Савеза Срба у Румунији, континуирано напредује на листи научних публикација Министарства просвете, науке и технолошког развоја. Такође, публикација је заступљена у међународним научним базама *Central and Eastern European Online Library (CEEOL)* и *ERIH PLUS*. Програмско-организациони одбор скупа и овога пута чинили су научни радници више високошколских, научноистраживачких установа, као и установа културе –

Универзитета у Нишу, Западног универзитета у Темишвару, Универзитета у Букурешту и Савеза Срба у Румунији.

Овогодишња научна конференција *Материјална и духовна култура Срба у мултиетничким срединама и/или периферним областима*, одржана на Филозофском факултету у Нишу, издваја се у односу на претходне нишке конференције унутар поменуте сарадње како бројем пријављених реферата, односно учесника, тако и другачијом концепцијом. Уз утврђене елементе скупа (поздравне речи, представљање текућег броја часописа *Исходишта* и рада кроз секције), она је имала и научну трибину о „историјату једне научне сарадње“, чији су учесници били њени покретачи – проф. др Михај Н. Радан и проф. др Горан Максимовић, као и чланови уредништва издавачке делатности Савеза Срба у Румунији – доц. Др Миљана-Радмила Ускату и мср Дејан Попов, који су представили циљеве и исходе културне мисије Савеза. Та мисија се огледа у научном, стручном, публицистичком, уметничком и књижевно-уметничком издаваштву. Такође, у оквиру ове трибине представљена је и најновија публикација Савеза Срба у Румунији (у суиздаваштву са Универзитетском библиотеком „Никола Тесла“ у Нишу) – *Исходишта: генеза и библиографија*, чији су уредници доц. др Миљана-Радмила Ускату, доц. др Мирјана Бојанић Ђирковић и проф. др Александра Лончар Рачевић. Библиографија је обухватила референце часописа *Исходишта* закључно са деветим бројем и превазилази три стотине одредница.

Овогодишња конференција имала је четрдесет шест учесника из Србије, Румуније и Кине – са Универзитета у Нишу, Универзитета у Крагујевцу, Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Универзитета у Новом Саду, са Етнографског института, Института за српски језик, Института за књижевност и уметност, са Западног универзитета у Темишвару, Универзитета у Букурешту и Тјенцинског универзитета за стране студије у Кини. У радном делу скупа излагани су реферати у секцијама из области науке о језику, науке о књижевности, методике наставе и историје. Други део је реализован кроз поменуту научну трибину, а, као и досад, један дан конференције био је предвиђен за обилазак културно-историјских знаменитости унутар зидина Нишке тврђаве, у сарадњи колега са Департамана за историју Филозофског факултета у Нишу мср Драгане Милић и мср Алексе Поповића.

Пријављени реферати показали су континуитет у интересовањима истраживача за готово све предвиђене тематско-проблемске области проучавања: дијалектологију, етнологију, етнолингвистику, српску књижевност у периферним областима српског језичког простора, наставу српског језика у мултиетничким и/или периферним областима, публицистику, историју, цркву и верска питања, фолклор, музикологију

и социологију. И ове године значајан број реферата био је усмерен ка приказивању теренских истраживања материјалне и духовне културе Срба у мултиетничким срединама и/или периферним областима, као и ка синтезама досадашњих истраживања овог типа, организованих у оквиру пројекта Центра за научна истраживања и културу Срба у Румунији при Савезу Срба у Румунији. Од ове године, захваљујући структури учесника Скупа, односно њиховим примарним научним интересовањима, методичка и историографска сесија организоване су као засебне.

Да је реализација овог научног скупа плод уједињене мисије трију установа, две високошколске и једног савеза Срба у региону, потврђено је већ током отварања скупа, на коме су се учесницима обратили представници наведених установа – продекан Филозофског факултета проф. др Драган Тодоровић, председник Савеза Срба у Румунији Огњан Крстић, проф. др Михај Н. Радан, проф. др Горан Максимовић и проф. др Драгиша Бојовић, управник Департмана за србистику. Након уводног дела скупа, учесници су се видео-прилогом подсетили кључних моментата ове међународне научне и друштвено-културне сарадње. Потом је учесницима и свим присутнима представљен девети број часописа *Исходишта*, који садржи неколико десетина прилога из претходно наведених области. Пленарни предавачи овогодишњег, деветог научног скупа били су проф. др Надежда Јовић, са темом *Формуле учтивости у Српском секретару (1802) Атанасија Стојковића*, и проф. др Горан Максимовић, који је учеснике скупа и шире, публику коју су значајним делом чинили и студенти Филозофског факултета у Нишу, упознао са заборављеним књижевником са југа Србије Димитријем Н. Алексићем, нишким и лесковачким протом.

У оквиру прве сесије представљени су реферати из области науке о језику – дијалектологије, морфологије, синтаксе, историје језика, етнологије и фолклористике. Излагачи Јордана Марковић, Михај Н. Радан, Бојана Богдановић, Милица Дејановић, Јелена Михајловић, Мирјана Илић, Јелена Стошић, Нина Аксић дискутовали су о књижевном делу Милоша Црњанског с лексикографског и правописног аспекта, о карашевским говорима, о обредима и обичајима Срба у румунском Банату из угла нових методолошких приступа, о антропонији и антропографским речницима. Из угла научне области, са првом сесијом је кореспондирала трећа, у којој су продубљени проблеми из домена српских говора средњег Баната и њихове фонетско-фонолошке одлике (Нина Судимац Јовић), говора лесковачког подручја (Анђела Митић), историје лингвистичких истраживања у Темишвару (Ирена Цветковић Теофиловић), синтаксе савременог српског језика (Ксенија Стаменковић). Током ове сесије представљена су и досадашња језичка

теренска истраживања историје и културе Срба у Румунији (Татјана Трајковић, Александра Лончар Раичевић), а указано је и на нове методичке приступе („макроприступе“) у изучавању српског језика (Марина Јањић), као и на савремену методику наставе српског као страног језика (Јована Дељанин, Александар Новаковић).

Друга сесија је била усмерена ка историји Срба у мултиетничким и/или периферним областима, а кључни проблеми коју су размотрени тицали су се румунско-југословенских односа у прве три деценије 20. века (Нараи Эусэбу Марчэл), историје црквене музикологије у Банату (Adrian Călin Voba), светосавске традиције у манастиру Базјаш (Драгана Милић) и монашке школе у манастиру Бездину (Иван игуман Јустин Стојановић), јурисдикције над православним епархијама у Банату (Алекса Поповић), свадбених обичаја Срба у више банатских места Епархије темишварске (Благоје Чоботин) и историјског развоја пиротског града (Игор Стаменовић). У четвртој сесији из области науке и књижевности тумачено је следеће: дела завичајних писаца са југа Србије – Негославе Станојевић, Мирослава Цере Михаиловића и Владимира Вучковића (Душан Петровић, Александра Стошић, Миљана Пешић), књижевност авангарде (Јелена Јовановић), поезика заборављеног писца Боривоја Јевтића (Мирјана Бојанић Ђирковић), савремена слика Срба у румунској престоници (Октавија Неделку, Лидија Чолевић), као и фразеологија српског језика у вези са за психофизичким особинама које се одражавају на људско тело (Маца Царан Андрејић, Димитрије Савић).

Имајући на уму циљеве сарадње трију институција, усмерене ка очувању српске нематеријалне баштине, историје и културе у мултиетничким срединама и/или периферним областима, деветом међународном научном конференцијом употпуњена су истраживања српских говора у румунском Банату, језика, књижевности и културе на југу Србије и у заграничним областима, фолклора српског народа без обзира на географски простор нација, српско-румунске духовне и културне интеракције. Дате су значајне синтезе досадашњих теренских истраживања подручја румунског Баната и указано је на нове смернице проучавања како би мисија скупа и укупне сарадње била употпуњенија.

Мирјана Бојанић Ђирковић / Mirjana Bojanić Ćirković
Универзитет у Нишу, Филозофски факултет/
University of Niš, Faculty of Philosophy
E-mail: mirjana.bojanic.cirkovic@filfak.ni.ac.rs
<https://orcid.org/0000-0002-5346-2503>

Примљено/Received: 25. 10. 2023.
Прихваћено/Accepted: 26. 10. 2023.